

Grænseforeningens
årbog 1993

DANSK

I EN TYSK STAT

1945 1992

Dansk i en tysk stat 1945–1992

Grænseforeningens årbog 1993
Dansk i en tysk stat 1945–1992
Redaktion: Niels Henriksen
Omslag: Nils Vollertsen
Copyright: Grænseforeningen
Udgiver: Grænseforeningen
Peder Skrams Gade 5,
Postboks 1530, 1020 København K
Tlf.: 33 11 30 63
Tryk: Clemensstrykkeriet, Århus
ISBN 87-87238-04-7

Grænseforeningens årbøger:

1967: Dansk i Sydslesvig – 1968: Nordisk i Sydslesvig – 1969: Danmarks første storby – 1970: 50 år med Danmark – 1971: Vore frisiske naboer – 1972: Grænselandet og Europa – 1973: Ung ved grænsen – 1974: Dansk kvindehverdag i Sydslesvig – 1975: Europas nationale mindretal – 1976: Kirkekunst i Sydslesvig – 1977: Grænselandets sprog – 1978: Dansk konsolidering – 1979: Dronningen i Sydslesvig – 1980: Politik i Sydslesvig 1945-1979 – 1981: Som vi ser os selv – 1982: Der var engang – i Sydslesvig – 1983: C. W. Eckersberg 1783 2/1 1983 – 1984: Gennem Flensborg med Helmut og Povl Leckband – 1985: Herregårde i Sydslesvig – en fælles kulturarv – 1986: Sagn og saga fra Sydslesvig – 1987: Sydslesvigske oldtidsminder – 1988: Danske huse i Sydslesvig – 1989: Da det begyndte – de sønderjydske foreningers første år – 1990: Skikke og traditioner i årets løb i Nord- og Sydslesvig – 1991: ... til støtte for danskheden, Grænseforeningen 1920-1990 – 1992: Syv ture i Sydslesvig.

**Grænseforeningens
årbog 1993**

Nils Vollertsen

Dansk i en tysk stat 1945-1992

Indledning

Det danske i Sydslesvig går tilbage til før 1864, mens det danske mindretal i sin moderne form er skabt af den dansk-tyske grænse fra 1920.

I 1945 hørte 6.000 til det danske mindretal, i 1946 120.000, 1947 henved 150.000, 1948 140.000, 1950 100.000, 1955 65.000, 1960 50.000, 1965 40.000 og 1970 35.000. I dag er tallet 45.000, hvor det har ligget siden 1970'erne. Mens den sydslesvigske løsrivelses- og hjemstavnsbevægelse således i 1946/47 udgjorde en tredjedel af befolkningen i Sydslesvig, har mindretallet siden 1970'erne ligget på 7-8%.

SSW, Sydslesvigsk Vælgerforening, fik i 1992 28.245 stemmer. SSF, Sydslesvigsk Forening, er den kulturelle hovedforening og har 17.649 medlemmer. SdU, Sydslesvigs danske Ungdomsforeninger, har 12.272 medlemmer, og regnet om til enkeltmedlemmer, svarer det til godt to tredjedele af det samlede medlemstal. Der er 53 skoler med 5.164 elever og 60 børnehaver med 2.053 børn. Flensborg Avis har 7.290 abonnenter. Om torsdagen, når avisen sendes ud til SSF's medlemmer, har den et oplag på ca. 17.000. Dermed når den ud til en læserkreds, der dækker langt de fleste i mindretallet.

Dette blot for at give en talmæssig fornemmelse af det danske mindretal, der her er mit emne. Tallene er for 1992.

Det er brudfladerne i mindretallets udvikling fra 1945 til 1992, jeg tager op.

Når jeg skifter sprog

Når jeg skifter sprog, skifter jeg mit tøj.
Det hænder, at jeg mangler det passende modstykke.
Jeg vrager i klædeskabet, men må opgive under tidspres.
Så kommer jeg i badebukser,
mens de andre bærer smoking.

Når jeg skifter sprog, går jeg over grænsen mellem to lande.
Ingen spørger efter mit pas.
Jeg værner mig til rødgrød med fløde.
Lige såvel som til Schweinekopfsülze.
Dog bliver jeg emigrant i begge lande.

Når jeg skifter sprog, skifter jeg spor.
En ord- og ansvarsbevidst banevogter er min tjener.
Han opdager uregelmæssigheder længe inden I
har gjort mig opmærksom på dem.
Han lukker ikke øjnene for, at der slås gnister.
At toget rumler og rasler, når det passerer
hører han bedre end I.
Han slår alarm, når toget vælter.
Så ligger dets vældige krop hjælpeløst på taget
og piber uartikuleret om hjælp.

Når jeg skifter sprog, skifter jeg min elskede.
Med andre ord i et andet tonefald taler vi.
Om andre ting i andre sammenhæng.
Vi optager to billeder af hinanden.
Taget med to forskellige filtre sat på.
Vi enes på det ene og strides på det andet.
Dog har de ensprogede grund til
at være misundelige på os.
De nemlig ser kun et af billederne.

Når jeg skifter sprog, planter jeg mig selv om.
Slår nye rødder og suger kraft fra friske jordlag,
som jeg ellers ikke ville have nået.
Men rødderne er endnu for spinkle.
De tillader ikke andet end hybrider.
Sære blandinger som får folk til at trække på mundvigene.
De ser tvivlende ud og tør ikke stole på frugternes ægthed.
Er det æbler du mener? eller pærer?

Når jeg skifter sprog, får jeg min mad.
Hos en anden familie end den vante.
Mens jeg spiser røde pølser, de søde fupnumre,
længes jeg efter grobe Leberwurst, de bitre sandheder
– og omvendt.

Når jeg skifter sprog, skifter jeg spor
ved et sporskifte, som er usynligt for jer.
For det ligger inden i mig selv.
Vel er toget det samme, og skinnerne forbliver af jern,
men farverne, byerne, markerne, skovene og menneskene
vækker andre følelser nu end før.

Frank Titze, 24. jan. 1978

Tiden 1945-1948

Store dele af Tyskland var som følge af Anden Verdenskrig fuldstændig ødelagt. Mange tyskere havde tabt troen på en tysk stat, et tysk samfund og et tysk demokrati i et nyt Tyskland. I dette nationale tomrum opstod en sydslesvigske løsrivelses- og hjemstavnsbevægelse.

Den sydslesvigske hjemstavnsbevægelses vækst

Der var flere årsager til hjemstavnsbevægelsens vækst: det tyske sammenbrud, flygtningene, Sydslesvig-hjælpen og det danske samfund.

Det tyske sammenbrud som en vigtig årsag er nævnt. Dertil kom, at flygtningene østfra, som i 1948 udgjorde 43% af befolkningen i Sydslesvig, gjorde de hjemmehørende hjemstavnsbevidste. Selv om også flygtningene var tyskere, var de i manges øjne blot fremmede, som ikke hørte til i landsdelen. Hjemstavnsbevægelsens ledere, Ejdersted-storbonden Waldemar Reeder, Slesvig-socialdemokraten Hermann Clausen og friserlederen Johannes Oldsen frygtede således, at flygtningene ville få en dominerende indflydelse i Sydslesvig. Det ville fremmedgøre de hjemmehørende i deres hjemstavn. Derfor talte hjemstavnsbevægelsen hjemstavnsens sag, som den knyttede sammen med et krav om tilslutning til Danmark.

Det var en slesvigsk særfølelse, som her brød frem blandt tre femtedele af den hjemmehørende befolkning, eller en tredjedel af hele befolkningen i Sydslesvig. Hjemstavnsbevægelsen udtrykte en distance til tysk stat og samfund. Ud herfra voksede en sydslesvigsk hjemstavnsidentitet og et ønske om at rive sig løs fra Tyskland og komme til Danmark. Disse slesvigere var indstillet på at leve som danskere i et Danmark, der også omfattede Sydslesvig, men ikke nødvendigvis på at høre til et dansk mindretal. Det var også årsagen til, at den sydslesvigske hjemstavnsbevægelse, da muligheden for at komme til Danmark fra 1949 definitivt var tabt, med tiden blev til et dansk mindretal.

Den sociale nød blandt mindretal, flertal og flygtninge var stor. Fra officiel dansk side sattes derfor et hjælpearbejde igang. Denne Sydslesvig-hjælp delte fødevarer ud. I efteråret 1945 var det dog kun til dem, der før 1945 hørte til det danske mindretal, og først i løbet af 1946 til den øvrige del af mindretallet. Derved lindrede Sydslesvig-hjælpen, som blev afviklet i 1948, den værste nød.

Med Sydslesvig-hjælpen viste den danske stat sydslesvigerne, at "i Danmark har den lille mand altid haft det godt". Dette var netop et vigtigt socialt motiv for de mange sydslesvigske socialdemokrater, som efter 1945 følte sig tiltrukket af Danmark og det danske. For disse politisk, socialt og demokratisk bevidste socialdemokrater var Danmark det land, hvor arbejderen blev

Uddeling af Sydslesvig-hjælp.

regnet for noget, og hvor han siden 1920'erne og 30'erne havde sat sit præg på det danske samfund. Dette samfund svarede til deres forestillinger om et socialt, liberalt og godt demokratisk samfund, som også arbejderen kunne føle sig tryk i. Det var jo netop et sådant samfund, den tyske arbejder havde villet gøre det første tyske demokrati, Weimar-republikken, til. Derfor valgte den sydslesvigske arbejder i 1920 Tyskland og i 1946 Danmark og det danske.

SPD's stærke modstand mod disse sydslesvigske socialdemokrater førte til, at de midt i 1946 forlod SPD og søgte over til det danske mindretal, hvor de, skolede som de var i SPD og fagforeningerne, engagerede sig politisk og socialt. De fandt deres politiske hjemsted i mindretallet, og blev socialdemokratisk-danske.

24. März 1848

**Was hat der
Schleswig-Holsteinismus
unserer Heimat gebracht?**

Krieg! Elend! Tod!

1848-51

1864

1866

1870-71

1914-18

1939-45

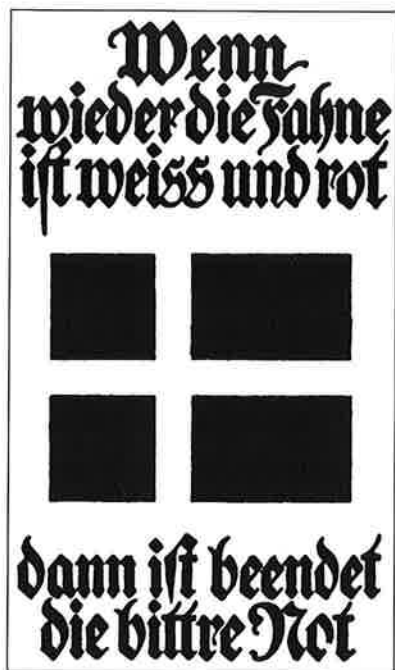
**Die Südschleswiger fordern
Freiheit und
Selbstbestimmungsrecht**

Der südschleswigsche Freiheitsrat

24. März 1948

*Illegal flensborgsk
løbeseddel fra 1948.*

*Illegal flensborgsk plakat fra 1947.
Denne plakat blev anvendt lovligt i 1920
op til afstemningen i Zone 2.*

Spændinger mellem "gammelt" mindretal og hjemstavnsbevægelse

Den sydslesvigske hjemstavnsbevægelses stærke vækst efter 1946 førte til dybe spændinger over for det "gamle" danske mindretal. Der udskiltes derved en "gammel", borgerligt-konservativ fløj, som grupperede sig omkring Flensborg-lederne, chefredaktør L. P. Christensen og skoledirektør Bernhard Hansen, der til op i 1950'erne var de indflydelsesrigeste "gamle" danske ledere. Den anden var hjemstavnsfløjen, hvis mest fremtrædende ledere var Waldemar Reeder, Hermann Clausen og Johannes Oldsen, der hver havde en kreds af politiske ledere omkring sig. Disse hjemstavnsledere var mest socialdemokrater, men der var også borgerlige imellem, især på landet i Ejdersted og blandt friserne.

Konflikten mellem disse to gruppers ledere gik ikke kun på spørgsmålet om mindretallets kurs, men også om, hvem der fremover skulle tegne mindretallet.

De "gamle", konservative mindretalsledere, der i 1920'erne og 30'erne gav mindretalsarbejdet et bevarende, kulturelt præg, ville også efter 1945 fortsætte denne kurs. Denne ledergruppe i Den Slesvigske Forening og dens talerør Flensborg Avis udgjorde før 1945 det danske mindretals centralledelse,

SSW-valgplakat fra 1962 og 1966.

og denne indflydelsesrige stilling sigtede de også på at fastholde efter 1945. Derfor afviste de frem til 1948 et egentligt mindretalsparti og en tyskskrevet mindretalspresse.

Desuden ville man hjem til Danmark, her og nu. Mindretallet havde udspillet sin rolle, nu gjaldt det om at udnytte chancen til at løsrive sig fra Tyskland og statsligt blive genforenet med Danmark. Det håb om en genforening, der siden 1920 havde levet i disse "gamle" danske, krævede de nu indfriet.

Hjemstavnsbevægelsens overvejende socialdemokratiske ledere derimod satte det politiske arbejde i og for hjemstavnen højere. Hvis hjemstavnsbevægelsen ville bevare sin politiske slagkraft, måtte den nå udover de dansk-orienterede socialdemokratiske arbejderes rækker og ind i andre befolkningsgrupper i Sydslesvig. Derfor drev de "nye" ledere hjemstavnspolitik, og derfor politiserede de mindretallet.

Disse ideologiske spændinger mellem "gammelt" mindretal og hjemstavnsbevægelse tog til i styrke frem til 1948. Det skete i takt med, at hjemstavnsbevægelsen voksede. Først efter 1948, da bevægelsen gik tilbage og fik sit eget parti i SSW, Südschleswigscher Wählerverband, og eget organ i SHZ, Südschleswigsche Heimat Zeitung, aftog striden langsomt. Indtil langt op i 1950'erne fandtes der dog to fraktioner i mindretallet: en udpræget

dansk-national og en stærkt hjemstavnsbetonet. Stort set fastholdt man en folkelig-dansk kurs i det kulturelle mindretalsarbejde og en hjemstavnsbetonet i det politiske.

Det danskorienterede flensborgske socialdemokrati SPF

I Flensborg var kontroverserne af ideologisk-social karakter. Striden gik imellem den "nye" ledelse af det danskorienterede flensborgske socialdemokrati, SPF, Sozialdemokratische Partei Flensburg, og den "gamle", konservative SSF-ledelse, der fra 1948 også dominerede den flensborgske SSW-ledelse. Striden varede fra 1946 til 1954.

Mens SSF's og SPF's politiske samarbejde i 1946-48 endnu var intakt, fremstod de som en stærk konservativ-socialdemokratisk blok, hvilket uden tvivl hang sammen med de udbredte danske sympatier blandt flensborgske arbejdere. Det ser således ud til, at SPF som nationalt-neutralt parti frem til 1948 samlede den organiserede flensborgske arbejderbevægelse på tværs af nationale skel. De danske arbejdere sluttede sig til SPF, fordi de heri så en mulighed for at bruge partiet som socialdemokratisk-dansk talerør. Ad den vej ville de danne en politisk modvægt mod de indflydelsesrige konservative

SSW/SPF-valgplakat fra 1948.

1848–1948

Die blau-weiss-rote Bilanz:

1848	KRIEG	1870
1864		1914
1866		1939

100 Jahre „Up ewig ungedelt“ wurden 100 Jahre unter „Preußen-Holstein“ und brachten:

6 große Kriege, ungeheure Blutopfer, Elend und Not, zweimal „totale Geldentwertung“, Verarmung, Tränen und zuletzt eine völlige Ueberfremdung durch die Flüchtlinge

Jetzt ist es genug!

Den Weg in eine bessere Zukunft zeigt der „Südschleswigsche Wählerverband“

wählt am 24. Oktober

SSW/SPF

ledere i det flensborgske SSF. SPF bidrog således til, at interessemodsatningerne mellem socialdemokratiske arbejdere og konservative ledere i Flensborg blev afdæmpet. Derved afværgede SPF en social konflikt. Det sociale aspekt gled ned under overfladen, og kom derfor til at spille en langt mindre rolle end det ideologiske.

Ideologisk set drejede striden sig om, at SPF's ledere drev en socialdemokratisk og stærkt fagforeningsorienteret politik i Flensborg byråd og SSF's ledere en konservativ. SPF og SSF, efter 1948: SPF og SSW, magtede i længden derfor ikke at finde en fællesnævner for byrådsarbejdet. Dertil kom, at de ledende "gamle" danske byrådsmedlemmer fortsat vægtede det kulturelle mindretalsarbejde langt højere end det politiske. Efter 1948 tog den ideologiske strid i Flensborg derfor til i styrke og bidrog til en skarp polarisering. SPF markerede sig i stadig stærkere grad som socialdemokratisk flensborgsk lokalparti, og det konservativt prægede flensborgske SSW som de danske flensborgeres kulturpolitiske talerør. Dette isolerede SPF politisk. Den eneste vej ud af isolationen var, at SPF tilnærmede sig SPD. I 1954 skete så det, der måtte ske: SPF blev opløst og gik over i SPD. Et kapitel i den flensborgske arbejderbevægelses historie var dermed afsluttet.

Socialdemokraterne i det danske mindretal fik aldrig den politiske indflydelse, deres styrke berettigede dem til. Indtil op i 1960'erne forblev det den konservative fløj og dens dansk-nationale ideologi, der tegnede det danske mindretal politisk og kulturelt.

SSW/SPF-
annonce i
Flensborg Avis,
22.10.1948.

Sydslesvigere!

Optog gennem Byen!

Vi demonstrerer for vor Hjemstavn's Fremtid ved et
Optog gennem Byen

Vi samles Lørdag den 23. Oktober Klokken 18.30 ved Petri-Skolen
(Aabenraagade). Afmarche præcis Klokken 19.00 gennem Aabenraa-
gade, Nystaden, Nørregade, Storegade, Raadhusgade, Søndergaard-
ender, Friedrich Ebert-Gade til det store afsluttende

Valgmøde

I det „Tyske Hus“. Alle Medlemmer af SSF, SPF, SSV og alle Væn-
ner af den danske Bevægelse møder frem til en stor Tilkendegivelse.
Højttaleranlæg sørger for, at alle i og uden for det „Tyske Hus“ kan
høre paa Talerne,

S. Münchow og Nik. Reiser

Musikalsk Underholdning — Kor- og Orkestermusik. Tag Sangbøgerne med!

SSV

SPF

Tiden 1948-1971

I 1949 afpolitiserede Kiel-erklæringen hjemstavnsbevægelsen, og markerede derved tilbagegangen. Den blev ved indtil 1971, da SSW nåede sit hidtil laveste stemmetal på 19.720, og dermed politiske lavpunkt. Først fra midt i 1970'erne gik det igen frem på alle områder: politisk, kulturelt og socialt.

Efter 1948 var hjemstavnsbevægelsen ikke længere en politisk faktor, som truede den dansk-tyske grænse. Danmark fik først sent i 1950'erne et rimeligt forhold til Tyskland. Først 1960'ernes europæiske samlingsbestrebelser bragte Danmark og Tyskland tættere sammen. Det danske mindretal var nu blevet en kulturel faktor.

Det, der tegner 1950'erne og 60'erne ved siden af skole- og børnehavbevægelsens udbygning, er mindretallets stædige fastholden ved sin genforeningsmålsætning. Den fastholdt man lige så længe, som Tyskland holdt en tysk-tysk genforening åben. Først da Tyskland i 1972 afstod fra sit genforeningskrav og Danmark indtrådte i EF, opgav også mindretallet endelig genforeningsmålsætningen.

Man stod derfor i et mindretalspolitisk tomrum. Man var usikker på, hvilket mål man så skulle sætte for mindretalsarbejdet. Man var heller ikke enige om, hvordan man skulle føre det politiske og kulturelle arbejde videre. Derfor lukkede man af over for de forsøg på demokratisering og krav om medbestemmelse og medindflydelse, som samfundet i 1960'erne ellers bar præg af. Dette lå nok i, at man var bange for at åbne sig udadtil, så længe man som dansk mindretal ikke stod stærkere over for det tyske flertal. Det var også grunden til, at unge sydslesvigere i 1960'erne reagerede langt mere uforsonligt og skarpt end 50'ernes unge gjorde. De tog således ikke kun afstand fra genforeningen som mindretallets mål, men vendte sig også imod, at man overbetonede det danske og så skævt til alt tysk. Desuden modsatte de sig det moralske pres fra det danske mindretals ledere, om at de efter endt uddannelse skulle vende tilbage til Sydslesvig og gå ind i mindretalsarbejdet.

Dansk skole og danske ferierejser

En stor del af de elever, som i 1950'erne gik i dansk skole i Sydslesvig, var blevet omskoleet fra tysk. Det var en følge af forældrenes skift fra tysk til dansk.

"De årlige ferierejser til Danmark (betød uendelig meget for os). Dengang fik vi dannet vort eget billede af Danmark, (som var) sol, sommer, is, rødgrød med fløde, Anders And og rare plejeforældre ... Vi beundrede, nærmest tilbød alt, hvad der havde med Danmark at gøre. Lærerne, sundhedsplejersken og

Sydslesvigske børn i ferierejsetoget til Danmark i 1950'erne.

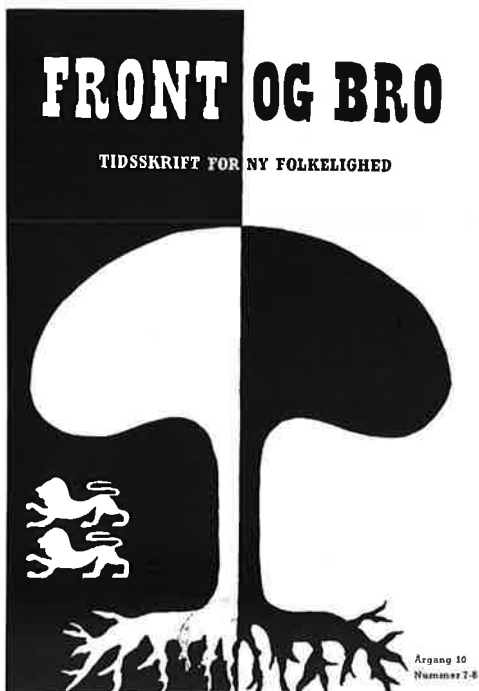
præsten blev vore forbilleder ... Alt godt og lyst var dansk, alt mørkt og trist var tysk ..., det skabte skel mellem naboer og kammerater."

Den danske skole var dog ikke lige nem for alle. Det lå i, at den så det som sin opgave at opdrage børnene som danskere, så de, når Sydslesvig blev genforenet med Danmark, kunne indgå i det danske samfund. Det var således genforeningsskoler, mindretallet lagde grunden til:

"Vi kom fra hjem, der før 1945 ikke havde skænket det danske en tanke (og) vi talte plattysk hjemme ... Vi gik i skoler, hvor vi blev undervist og opdraget af rigsdanske lærere eller undtagelsesvis af (en fra det "gamle" mindretal). De gav os rigsdanske impulser og tegnede et billede af, hvordan man skulle være og tænke som dansker. Det skabte en modsætning i vores sind. Vi ville så gerne være rigtige danskere. Vi kunne i perioder ligefrem se ned på, endda fortrænge, vort miljø."

Front og Bro

I 1950erne var forholdet mellem unge sydslesvigere og det danske mindretals ledere spændt. De unge, der gik på danske og tyske universiteter, udgav tidsskriftet "Front og Bro". Heri kom de frem med deres syn på mindretallet, mens mindretalslederne brugte deres organ Flensborg Avis.

"Front og Bro"s titelblad viser træet, holdt i de slesvigske farver blåt og gult. Træets dybe rødder står for den styrke og grokraft, det danske mindretal har i kraft af sine historiske rødder.

Årsagen til spændingerne var, at mindretallets ledere var unge under nazismen, som mange danske led under. Desuden så de i årene efter 1945, hvordan man fra tysk side afviste de danskes rimelige og berettigede mindretalskrav. Derfor havde disse ledere svært ved at omstille sig og tro på, at tyskerne også virkelig ønskede et fredeligt samliv med det danske mindretal. Dertil kom, at de vanskeligt kunne opgive genforeningshåbet, som de havde levet i siden 1920 og som havde holdt dem oppe under nazismen.

De unge mente, at man måtte opgive genforeningshåbet og gå bort fra, at dansk og tysk evigt gik imod hinanden. Kun et mindretalsarbejde, der tog sit udgangspunkt i sydslesvigeren og den sydslesvigske hjemstavn, kunne give de unge en mindretalsbevidsthed og få dem til at erkende, at de folkeligt set hørte hjemme i Danmark. Derved blev det danske mindretal en kulturel bro til det tyske flertal.

Front og bro-tanken sejrede. Allerede midt i 1960'erne var forholdet til det tyske flertal stort set godt. Det, der banede vej for afspændingen, var foruden Front og Bro 1960'ernes europæiske samlingsbestræbelser. Tyskland var aktivt interesseret heri. I Slesvig-Holsten derimod hang myndighedernes danskvenlige holdning sammen med ønsket om at udbygge et stabilt økonomisk samarbejde med større eller mindre dele af Danmark. Det var denne positive holdning, der fik hjemstavnsbevægelsen til at blive til et mindretal. Et egentligt mindretalspolitisk kursskift, bort fra genforeningstanken og henimod en mere regionalpolitisk og -kulturel linje skete dog først i 1970'erne og 80'erne.

Niels Bøgh Andersen

Niels Bøgh Andersen var i tiåret efter 1945 og op i 1970'erne det danske mindretals folkeligt-nationale og kulturelle fortalere. Han formulerede gang på gang over for danske og tyske politikere og over for den danske og tyske offentlighed mindretallets folkeligt-kulturelle, nationale og demokratiske målsætning.

Han hørte i 1930'erne til mindretallets unge kritikere, og var i 1937-39 medlem af dets centrale ledelse, Folkerådet, som de "gamle" Flensborg-ledere tegnede før og efter 1945. I 1946-48 blev han borgmester i Harreslev vest for Flensborg og var i 1946-70 og 1971-74 SSW-kredsmedlem i Flensborg amt. I 1948-51 og 1955-59 var han kredsråd, og han fik ry som en frygtet kredsmedlemspolitiker.

I 1946-54 ledede han den store danske kommuneskole i Flensborg Nord, Frederikshøj-skolen og var 1954-72 forstander på Jaruplund Højskole, som i kraft af hans person og status som fremtrædende dansk mindretalsleder kom til at stå stærkt i folks bevidsthed. I hans tid var højskolen også et fristed for unge, sydslesvigske kritikere og for unge i mindretallet overhovedet.

Niels Bøgh Andersen. (Blæksprutten 1975)

I 1946 kom han ind i SSF's hovedstyrelse og var 1949-54 og 1964-65 SSF's formand og SSW's næstformand.

Han var efterkrigstidens centrale politiske skikkelse i Sydslesvig og folkeligt-kulturelt samlende i mindretallet; og dertil en af de tre kendere og samlere af antikviteter, som danske museer henvendte sig til, når de ikke kunne komme videre. Han var en opildnende taler og en god fortæller.

Afvandring og tilbagegang

I 1950'erne vandrede over 10.000 sydslesvigere bort til Ruhr-distriktet som industriarbejdere, fordi de ikke kunne få arbejde i Sydslesvig. Andre tog til USA, en del til Sverige og kun relativt få til Danmark, fordi det var svært at få en arbejdstilladelse her. Mange af de unge sydslesvigske piger, som rejste til Danmark, giftede sig med danskere. Dybest set var det dog mindretalsledernes fastholden ved genforeningsmålsætningen, som var årsag til mindretallets tilbagegang. De af de "nye", der blev, holdt fast ved det danske, fordi de "agtes mere blandt danske end tyske".

Reaktion mod genforeningsmålsætningen

Unge sydslesvigske studenter reagerede i 1960'erne skarpt imod mindretallets genforeningsmålsætning. Dette giver interviewet, der er fra 1960, og som vakte stor harme i nationale kredse i Danmark og blandt konservative mindretalsledere, et godt indtryk af:

"Det politiske og skolemæssige hænger ikke så stærkt sammen. Man kan da godt stemme på SSW og så sende sine børn i tysk skole. Det er der mange, der gør. De siger, at SSW er et parti på lige fod med SPD og CDU, altså ikke et nationalt parti. Der er vel heller ikke nogen politikere, der regner med, at Sydslesvig nogensinde kommer tilbage til Danmark. Hvad skulle Danmark også stille op med (de) mange tusinde tyskere?

Ikke desto mindre stiller de fleste af vore (mindretals)politikere genforeningen med Danmark op som det første punkt på deres valgprogram. Det er det slogan, alle bruger, men som ingen tror på. Det er en tradition, man nu engang skal have med. Men der er ingen, som regner med den lige så lidt som med en (tysk genforening).

Vi tror simpelthen ikke på den tanke. Og jeg anser det heller ikke som noget hovedmål at blive genforenet med Danmark, men at tage det, der tiltaler mig i den danske kultur, med ind i den tyske og omvendt. Jeg vil hverken være dansker eller tysker. Jeg vil være sydslesviger."

Også FSS, Foreningen af Sydslesvigske Studerende, tog skarpt afstand fra genforeningsmålsætningen. Det skete i 1961 som reaktion på, at SSF's formand Hermann Tychsen havde udtalt, at det danske mindretalsarbejdes formål nu som før var at få Sydslesvig ind i Danmark:

"Vi mener, at udtalelsen er ude af trit med tiden, da den ... ikke bygger på et realistisk grundlag. Målet for det danske mindretals folkeligt-kulturelle arbejde skal ikke være ønskedrømme. Enhver har selvfølgelig lov og ret til personligt at håbe på en genforening; men det duer ikke at fremsætte ønsket offentligt ... Vore kræfter bør derfor sættes ind på at fremme det danske kulturelle arbejde i Sydslesvig og ikke på en håbløs kamp for at flytte grænser."

Det danske mindretal fortsatte ad de vante baner i 1960'erne.

Det sydslesvigske ungdomsoprør

Disse spændinger mellem unge sydslesvigske studenter og mindretallets ledere i 1960'erne toppede omkring 1970 i det sydslesvigske ungdomsoprør, en lokal udgave af de store ungdomsoprør i Danmark og Tyskland. Det havde en parallel i SSF, hvor en række af 50'ernes unge i 1972 opponerede mod SSF's formand Ernst Meyer og kom ind i SSF's ledelse. Deres generation sad indtil 1987, da Ernst Vollertsen, som var en af dem, gik af som SSF's formand.

Om det sydslesvigske ungdomsoprør fortæller Dieter Küssner, som var redaktør for ungdomsforeningens blad "Treklängen":

"Tendenser til, at mindretallets organisationer hver kørte deres eget løb, fik en kreds af unge sydslesvigske studenter i Flensborg Ungdomsforening til at kræve en demokratisering af mindretallet. De forlangte større åbenhed om mindretalsarbejdet og et mindretalsparlament: et folkevalgt samråd med ret til at tale på mindretallets vegne.

Også foreningslivet fulgte de traditionelle mønstre, idet de unge, som Sydslesvigs danske Ungdomsforeninger, SdU, henvendte sig til, kun var med i arbejdet, men ikke med til at bestemme. Funktionærerne tegnede stadig ungdomsarbejdet, og det gik de unge imod. De krævede, at folk skulle dygtiggøres og være med til at lede mindretallet. De kritiserede, at flere af ungdoms-

En kommentar til det sydslesvigske ungdomsoprør fra 1969.

foreningernes formænd var over halvtreds, og at disse foreningsledere ikke forstod de unge.

Desværre varede det sydslesvigske ungdomsoprør kun kort, da de unge studenter og realister skulle læse videre i Danmark og Tyskland.

Kravet om større åbenhed blev støttet af "Treklangen", hvilket bragte den i modsætning til konservative kredse i det danske mindretal. Modsat kredsen omkring Flensborg Ungdomsforening fulgte "Treklangen" ungdomsoprørerne i Danmark og Tyskland, idet bladet bl.a. bragte artikler om nynazisme, Bader Meinhoff og Wolf Biermann. Bladet gjorde også opmærksom på, at mindretalsdebatten i Danmark i 1970 blev fortiet af Flensborg Avis.

FUF'er i angreb mod lukkede
hovedstyrelsesmøder

Magtens centrum - SdU

Tiden 1971-1992

Det var næppe den sydslesvigske 68er-generations krav om medindflydelse, der fik mindretallet til at ændre kurs i 1970'erne, men snarere Tyskland og det tyske samfund. I 1970'erne stod Tyskland nemlig meget stærkt politisk, økonomisk og nationalt. Den nye østpolitik og det tysk-tyske spørgsmål betød, at tyskernes nationale identitet blev styrket. Det gjorde, at det danske mindretal i langt højere grad end tidligere måtte hævde sig politisk og kulturelt. Det skete ikke ved en indre fornyelse, men ved at udvide organisationernes aktiviteter. Danske mindretalsledere er derfor blevet bebrejdet, at de tænkte mere i tal end i mindretalsbevidsthed og folkelige bånd til Danmark.

Det danske mindretals ledelse satsede således ikke på at gøre folk bevidste om, at de var en del af det danske mindretal og folkeligt set hørte hjemme i Danmark. Af den grund ser mange i dag ingen modsætning i at høre til mindretallet og folkeligt set have rod i det tyske.

I 1970'erne og 80'erne brugte tyske grupper uden for det danske mindretal således de danske foreninger og institutioner som alternative kulturtilbud. Som modydelse for tyske tilskud mente de tyske myndigheder derfor,

Hvor dansk skal man være, når man hører til det danske mindretal?

at mindretallets ungdoms-, idræts- og fritidsarbejde samt skoler og børnehaver burde åbnes for alle. Fra tysk side erkendte man dog, at mindretalsarbejdet ikke var eller kunne være neutralt. SSF's formand Ernst Vollertsen gik i 1978 da også ind for en kulturel afgrænsning mod det tyske samfund:

"Når man benytter sig af de danske tilbud ... så bør man være solidarisk med danskheden og ikke holde den anden dør åben og endog have betydelige poster som tysk partikandidat ved valgene, være byrådsmedlem, amtsrådsmedlem, ja endog amtsformand for et parti, der på mange måder hårdt modarbejder os. En del steder kan disse personer hindre SSW's kandidater i at blive valgt ...

Enhver sydslesviger kan og skal af egen fri vilje bekende sig som dansk, det skal og må vi ikke efterprøve. Dog hvis denne sydslesviger ved sin politiske og kulturelle stillingtagen modarbejder det danske ... mindretals opgaver her i landsdelen, så afgør danskheden selv, hvem der skal høre til den. Det er her, vi bør være mere konsekvente i vor holdning."

Det samme understregede den danske mindretalspolitiker Karl Otto Meyer, mens han endnu var chefredaktør på Flensborg Avis.

Idrætsforeningen Stjernen i Flensborg var i 1970'erne og 80'erne en af de store SdU-foreninger, som havde for mange tyske medlemmer.

Ved SSW's "katastrofevalg" i 1971 kom SSW's formand og Flensborg Avis' chefredaktør Karl Otto Meyer ind i landdagen i Kiel. Han efterfulgte SSW's landdagsmand Berthold Bahnsen, der døde i 1971.

SSW bliver et regionalt-dansk parti

SSW blev til et regionalt-dansk parti. Derved fik SSW tag i nye vælgergrupper uden for mindretallet. Indtil da havde også SSW haft genforeningen som langsigtet mål. Det var med til, at SSW's stemmetal faldt i 1950'erne og 60'erne. Det var dog først "katastrofevalget" i 1971, hvor SSW nåede sit hidtil laveste stemmetal, som var den direkte årsag til, at SSW forlod sin dansk-nationale hjemstavnskurs. Følgen blev, at SSW fik et social-liberalt image, og siden 1980'erne fremstår som tredje politiske kraft i Slesvig-Holsten og som politisk korrektiv til SPD og CDU, de to store tyske partier. Den stilling, SSW indtog i Slesvig-Holsten indtil 1992, kan til en vis grad sammenlignes med den, FDP indtager på forbundsplan i Tyskland. Den uafhængige stilling, SSW derved har skabt sig i det danske mindretal, har ført til, at partiet står stærkt i folks bevidsthed i mindretallet.

I 1970'erne og til op i 80'erne indtog SSW's landdagsmand Karl Otto Meyer, en tid også SSW's formand og Flensborg Avis' chefredaktør, en stærk og indflydelsesrig stilling i mindretallet, som ingen af dets organisationer kom udenom. Han tegnede SSW landspolitisk og førte partiet ud i den tyske offentligheds bevidsthed.

Det førte til, at SSW til landagsvalget i 1971 lå på 6,5% af stemmerne i

SSF bliver politisk og Sydslesvig-kulturel

I SSF indtrådte ændringerne midt i 1970'erne, bort fra et konservativt og henimod et højre-liberalt ansigt. Desuden har SSF igennem sit medie- og kulturpolitiske engagement fået en klar medie- og kulturpolitisk profil. Dette har åbnet for et socialpolitisk engagement, for større åbenhed og for sydslesvigske, kulturpolitiske initiativer.

SSF indkøber således sydslesvigsk kunst til sine forsamlingshuse, støtter økonomisk og fremmer sydslesvigske kulturelle initiativer. SSF har desuden engageret sig regional-kulturelt ved fra 1988 f.eks. at samarbejde med Theodor Schäfer Bildungswerk i Husum om Husumer Jazz-Tage, og i Slesvig op til årsmøderne arrangeret Open Air-Festival, hvor danske orkestre og tyske lokale spillede.

I 1990 åbnede SSF tillige Museet ved Danevirke, som er knyttet til forsamlingshuset Danevirkegården. Derved gør SSF dansk historie synlig i Sydslesvig og markerer over for det tyske samfund, at Danevirke er et stykke dansk historie. Her begynder dansk historie, her har det danske sin rod.

Sydslesvigs Museumsforening har vist frem af sine samlinger på kunstcentret Mikkelsberg nær Husum. Der er blevet lavet lysbilledserier til undervisningsbrug om geografi- og naturforhold i Sydslesvig af fotografen Uwe Oldag. Han og Peter Gerckens har også lavet en video om den gamle trykmaskine på Flensborg Avis, før den kom på Grafisk Museum i Odense. Videoen har været vist i TV-Syd. Anette Bastiansen og Hans Wessing har de sidste år lavet film for SSF om Anna Kjems, Niels Bøgh Andersen og de nationale frisere. SSF har også betalt et omfattende interview-arbejde blandt folk i det danske mindretal.

Det er alt sammen aktiviteter, der synliggør det danske mindretal og dets historie. De er udtryk for en bevidsthed om, at det er nødvendigt at beskæftige sig med sine politiske og kulturelle rødder. Det er aktiviteter, som enten er udgået fra SSF selv eller oftest fra foreninger og personer i tilknytning til SSF.

Dette har fornyet SSF, så SSF nu fremstår som en kulturel modvægt til SSW, og dermed som en ligeså vigtig mindretalspolitisk faktor. Eftersom kulturelle opgaver som oftest er uskarpt definerede, er det dog sværere for SSF end for SSW at fremstå klart i folks bevidsthed. Det gælder både i det danske mindretal og i den danske og tyske offentlighed. SSF er heller ikke længere identitetsdannende i mindretallet. Det er ikke længere en selvfølge, at man er medlem af den danske forening, SSF, når man hører til det danske mindretal.

SSF's formand Ernst Vollertsen i 1987: "Vi tager selvfølgelig del i, hvad der politisk og kulturelt sker i denne stat. Vi danskere har tiltro til det nye Tyskland. Dette Tyskland bliver også præget af mange danskere, og vi tror på tyskernes demokratiske sindelag. Også hos os findes folk, som ikke har lært

I 1987 stod 37 CDU – over for 36 SPD – og 1 SSW-landdagsmedlem i Kiel. Karl Otto Meyer indtog da en central, politisk formidlende rolle mellem CDU og SPD. Det kunne CDU ikke acceptere.

Sydslesvig. I 1975 var tallet 6,4%, 1979 6,5%, 1983 6,0%, 1987 6,3%, 1988 7,0%, og 1992 7,6%. Det er sket samtidig med, at SSW de sidste år i de politiske råd i Sydslesvig har knyttet sig stadigt mere til landsdelen. Det gælder i energi-, social- og undervisningsspørgsmål, hvor SSW er enig med de tyske partier. Derved nedtones det danske, som SSW politisk forholder sig mere nuanceret til end før. Det har ført til, at flere og flere tyskere vælger SSW som sydslesvigsk lokalparti. Af SSW's 28.245 stemmer i 1992 regnes således kun de 20-21.000 som stamvælgere.

Den udvikling satte ind i 1987 og 88, efter den politiske skandale omkring CDU's ministerpræsident Uwe Barschel, hvor Karl Otto Meyer indtog en central, politisk formidlende holdning mellem de to blokke i tysk politik, CDU og SPD, og stemte til fordel for en ny, socialdemokratisk ministerpræsident i Slesvig-Holsten. Da nåede SSW ud i de tyske medier.

Karl Otto Meyer havde svært ved at placere sig politisk i forhold til SPD-landsregeringen i Kiel. Efter valget i 1992 fandt han dog sin plads i et politisk parløb med SPD's ministerpræsident Björn Engholm. Karl Otto Meyer tegner stadig SSW landspolitisk og har også politisk indflydelse i Kiel. Med fem partier i landdagen er den politiske situation dog en anden end med tre. Den må SSW tage politisk bestik af.

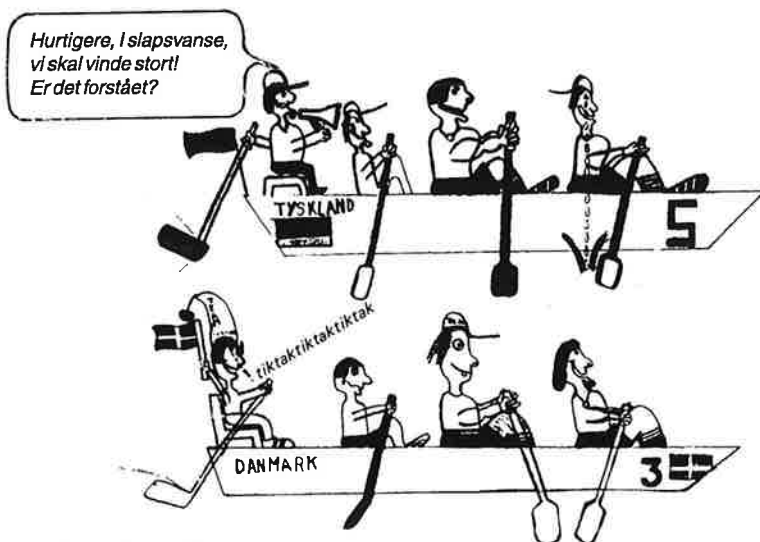
bl.a. sige, at de skal blive politisk aktive for derigennem at påvirke det samfund, som de er en del af."

Christian Thorup Nielsen tillempede i 1980'erne også skole- og eksamenssystemet til det tyske; en udvikling, der er fortsat under skoledirektør Hans Andresen.

Dansk Skoleforening for Sydslesvig har altid stået stærkt i det danske mindretal, da det er via skolerne og børnehaverne, nye kredse når ind i mindretallet. Det danske skole- og børnehavenvæsen er tilmed det vigtigste middel til at fastholde mindretallets børn og unge i en dansk kulturkreds. Det giver Skoleforeningen en ikke ringe indflydelse på mindretallet, en indflydelse der har været konstant stærk i hele efterkrigstiden. Det gælder, uanset om skoledirektøren var Bernhard Hansen, Christian Thorup Nielsen eller nu Hans Andresen.

SdU og fritiden

SdU har udvidet sit fritidstilbud i form af sports- og idrætsaktiviteter og derved fået ikke kun flere unge, men fra slutningen af 1970'erne også de 30-50årige i tale. Den stærke stigning i de danske skolers elevtal var årsag til, at SdU's medlemstal steg i 70'erne. Set i forhold til de andre organisationer i det danske mindretal fik SdU dog ikke større indflydelse på mindretallet. Mens SdU i ungdoms- og idrætspolitisk henseende i 70'erne tog mange initiativer, virkede SdU i begyndelsen af 80'erne snarere passiv og usikker. SdU havde svært ved at finde sin plads i forhold til de andre mindretalsorganisationer og

Dansk og tysk sportsånd.

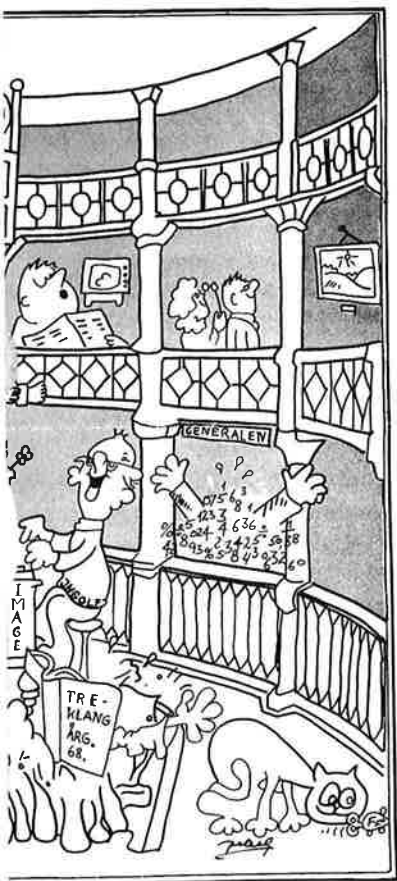
satsede i 80'erne derfor i stedet på at fungere som serviceorgan for sine medlemmer.

Det har ført til et øget behov for dækning af SdU's aktiviteter. SdU har derfor de sidste par år anket over, at Flensborg Avis dækkede foreningsstoffet, og her især idrætsstoffet, for ringe; og at tysk idræt blev dækket bedre end dansk.

SdU's kritik af Flensborg Avis bunder i en følelse af, ikke at blive hørt i mindretallet, hvor SdU siden 1980'erne har stået mindretalsspolitisk svagt.

Status 1992

Lige siden begyndelsen af 1980'erne har det danske mindretal stået midt i en fornyelse af sit foreningsliv. Det gælder det kulturelle arbejde og ungdoms-, idræts- og fritidsarbejdet.

Status 1984: SSF stod lidt rådvild i kulturarbejdet, på trods af gode tal på kulturområdet (generalsekretæren er begravet i tal). SdU holder sig stort set uden for debatten (formanden leder efter manuskriptet under talerstolen). Kritikerer Dieter Küssner og andre 68ere krævede ny folkelighed, mere græsrodsarbejde og demokrati. Han tænkte sig en idrætshøjskole på vestkysten, som nogle af Traugott Møller-Fondens millioner skulle bruges til. Imens ser folk video og fjernsyn. En er så vild med foredraget "begrebet aflyst", at han sluger sin mad.

Desuden står man lidt rådvild i det folkeligt-kulturelle arbejde. Tilslutningen er ringere end tidligere. På trods af forsøg på at forny arbejdet og få yngre mere interesseret, synes der ikke at være nogen større interesse herfor. Det tyder på, at det folkelige arbejde og ungdomsarbejdet ikke længere står så stærkt i folks bevidsthed som en naturlig forlængelse af det pædagogiske arbejde i skole og børnehave. Samtidig har det danske mindretals- og organisationsapparat en hidtil uset styrke.

Kritikken af Flensborg Avis er også blevet hårdere end før på trods af, at den har øget sin politiske og kulturelle mindretalsdækning. Den vil stå selvstændigt som avis, ved siden af SSF, SSW, SdU og Dansk Skoleforening for Sydslesvig, uafhængig af dem, og kritisk-loyal over for det danske mindretal. Det skaber en hård og uforsonlig debat, dog ikke uden at åbne for samarbejdsmuligheder, som der er taget skridt til.

I 1980'erne fik man mere demokrati i mindretallet og forældreindflydelse i skolerne. Den har forældre bl.a. de sidste par år brugt til offentligt at kritisere Skoleforeningen for at være for dårlig til at skaffe tyske tilskud hjem. Det førte i Tarp syd for Flensborg til, at forældrerådet ved den danske skole sendte en ansøgning ind til kommunerådet, som punkt for punkt opregnede aktiviteter, indtægter og udgifter. Resultatet blev en tidobling af de tyske skole- og børnehavetilskud i Tarp, så dansk og tysk nu er ligeberettiget.

En parallel hertil sås sidst i 1980'erne, da SSF skulle have nye vedtægter. Der var en bred debat blandt SSF's medlemmer, som gik imod et forretningsudvalg på tre, da det indsnævrede beslutningsprocessen; mens SSF's ledelse mente, det gjorde den mere effektiv. SSF bøjede sig for medlemmerne og fik en bredt sammensat ledelse.

I dag står det danske mindretal dog ikke over for et mindretalspolitisk tomrum som i slutningen af 1960'erne. Der er snarere tale om, at kravene om ny folkelighed, mere græsrodsarbejde og mere demokrati er 68er-generationens reaktion på højredrejningen i samfundet siden 80'erne. Det er disse 68ere, der nu har nået mindretallets ledelsestop, som er usikre over for udviklingen i mindretals- og flertalssamfundet.

De kritiseres også af deres egne ledere for ikke at være sydslesvigske, åbne og demokratiske nok, og af yngre og ældre konservative og ny-liberale for ikke at være tilstrækkeligt danske og kulturelle.

De skal i højere grad end tidligere balancere mellem det politiske og kulturelle i mindretallet. Det ene er, at SSW kun ved at være et sydslesvigsk, regionalt parti, der i stigende grad får tyske stemmer, kan gøre noget for mindretallet. Det sker samtidig med, at det indad i mindretallet klart fremstår som mindretallets parti. Det politiske har derfor fyldt meget i det danske mindretal i 1970'erne og 80'erne, hvor Karl Otto Meyer og SSW langt hen har været identitetsdannende.

De sidste års kulturdebat har dog især blandt kvindelige SSW-politikere, en af dem Anke Spoorendonk, første kvinde på plads tre på SSW's landsliste op til landdagsvalget 1992, ført til en erkendelse af, at det er kulturen, der skaber identiteten og tilknytningen til Danmark. Det er den, der gør, at der er et dansk mindretal i Sydslesvig, der folkeligt-kulturelt hører hjemme i Danmark, samtidig med at vi som danske i en tysk stat, ud fra vores rod i den sydslesvigske landsdel, søger at præge det tyske samfund politisk og kulturelt. Det samme har De Sydslesvigske Husmoderforeninger (DSH) formuleret.

Den balance bliver sværere, jo mere sydslesvigpolitisk og -kulturelt det danske mindretal engagerer sig; men den er nødvendig at finde.

Desuden har kvinder krævet, og fået, mere indflydelse i det danske mindretal, idet de to kvindeforeninger, De Sydslesvigske Husmoderforeninger og Den Slesvigske Kvindeforening, er gået sammen om kvindepolitiske krav, også sammen med kvindegrupper i Flensborg-området. Det er dog især

byernes husmoderforeninger, som har taget kvindespørgsmål op og taget del i kulturdebatten, idet kvindeforeningerne på landet stadig er traditionsbundne kulturelt og i kvindesager.

DSH har således taget del i den tyske abortdebat og krævet §218 slettet i straffeloven, da den kriminaliserer kvinderne. DSH mener, kvinden selv skal afgøre, om hun vil gennemføre svangerskabet, og ikke en flok, mest mandlige og katolske, politikere i Tyskland. Også efter at fri abort indførtes i Tyskland i 1992, stiller DSH sig stadig kritisk til §218, fordi kvinden kan straffes, hvis hun ikke tre dage inden aborten har snakket med sin læge om sagen. "Her i Tyskland", siger DSH's formand Karen Vollertsen, "fører kvinderne efterhånden en massiv kamp for anerkendelse. Og jeg tror, at de kommer til at kæmpe hårdere end i Danmark for at blive anerkendt som selvstændige væsener".

Om sydslesvigsk identitet, danskere og sønderjyder

I det store og hele har det danske mindretal kunnet følge med afspændingen og afnationaliseringen i efterkrigstiden. Derved har det markeret sig som en kulturel og politisk faktor i Slesvig-Holsten, særligt dog i Sydslesvig. Dette har skabt en enorm bevægelighed i mindretallet og et behov for at formulere sig omkring det sydslesvigske.

Det var først og fremmest Teaterværkstedet i Flensborg, der gjorde det; et

"Dansk-tysk, tysk-dansk. Skidt, vi kalder ham Karoline".

ungt, eksperimenterende værkstedsteater, som i 1989 lavede videoen "De kalder os tyskere".

En af dem, der i begyndelsen af 1980'erne hørte til teatergruppen, var Siine Hoop, der i 1982, året efter DR tv-udsendelsen "Dansk skole – tysk hverdag", om sydslesvigsk identitet, skrev:

"Det er svært at forklare, hvad en sydslesvigsk identitet er ...

Inden for det danske mindretal klager vi over manglende tilslutning og især over, at unge hopper fra; men er det ikke til at forstå, hvis man ikke mere kan identificere sig med det, mindretallet står for i dag? Jeg mener, at det er på tide, man bliver mere tolerant netop inden for mindretallets rækker ... Jeg forstår godt, at flere af mine kammerater efter hård indre kamp har vendt sig væk fra mindretallet, er flyttet til Danmark eller sydpå eller bare har droppet det hele. For i skolen har det for mange ikke været nemt, hvis f.eks. forældrene havde svært ved dansk, hvis de forsvarede tysk levemåde, hvis de ikke var dansk-nationalt begejstret m.m. Så fik de igen og igen at vide, at der måtte være noget galt ved dem, selv om de følte sig hjemme (i mindretallet).

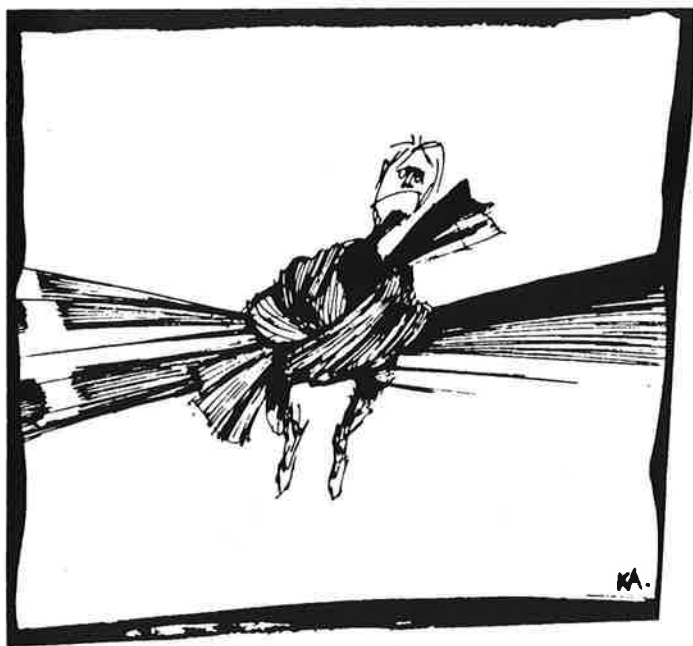
Dem, der kritiserer, er ofte danske missionærer inden for vort virke, der selvfølgelig har lov til at tænke og mene sådan, men de har ikke lov til at ødelægge en egen identitet, der er ved at spire (frem) i Sydslesvig. Det er på tide, at vi (i) mindretallet bliver mere selvstændige og selvbevidste og ikke ligger beundrende på knæ foran Danmark. Vi er noget i os selv. Vi har historie, sprog, kultur, men alligevel lærer vi mange steder i skolen om Danmark som det eneste ene.

Det er klart, at det var sådan i efterkrigstiden, (hvor) Danmark (i vore forældres øjne) var et paradis. Venskabet til Danmark og opbakningen derfra har betydet uhyre meget for os, det gør det stadigvæk, og det forstår vi godt at værdsætte; men alligevel må vi efterhånden få lov til at udvikle os, gennemtænke vor situation påny, som sydslesvigere, født og opvokset her. Vi må lære at acceptere alle de indtryk, også dem der ikke er danske, der præger os ... og finde en ny, mere ærlig og oprigtig identitet.

Jeg tror, at ... mange af os (vil) blive nødt til at sige: jeg er sydslesviger. Og så må vi acceptere, at det er lidt svært at (forklare), og at forklaringen er individuel, men vi har altid vor del af Sydslesvig at være fælles om og holde af."

Den sydslesvigske identitet var 1980'ernes forsøg på at formulere en identitet, som indebar en nær tilknytning til Sydslesvig og det danske og tyske i landsdelen. Det indebærer et positivt syn på det tyske, en bevidsthed om folkeligt og kulturelt at høre til i Danmark, og at grænsen er tilstede som del af ens danske mindretalsidentitet.

Når det så er sagt, så er der også danskere og sønderjyder i det danske mindretal. Danskerne er enten dem, der kommer fra Danmark, rigsdanskere, eller dem, som efter 1945 søgte over til det danske, og som nu har levet sig så meget ind i dansk sprog, kultur og mentalitet, at de opfatter sig som danskere.

Dansk, tysk eller sydslesviger?

Det udelukker dog ikke en lokal medleven i det tyske samfund, at de holder af at snakke plattysk og har en stærk bevidsthed om at have rod i Sydslesvig.

Der er også folk, som i større eller mindre grad er orienteret mod det danske, og som føler sig godt tilpas i det, men ellers lever en hverdag tæt på det tyske samfund, sprogligt og kulturelt, og kun kommer til lottoaftener.

Endelig er der sønderjyderne, som udgøres af de 700 sønderjysktalende i det nordligste Sydslesvig, i Sydtønder amt og det vestlige Flensborg amt. De har altid været kulturelt knyttet nært til Sønderjylland, som de føler sig som en del af. Tilbage til 1920'erne har de således gået på landbrugs-, husholdnings-, efter-, ungdoms- og højskole i Sønderjylland, og oftest hentet deres ægtefæller der. I deres bevidsthed eksisterer grænsen ikke.

Alle er de danske.

*På Sendemandsmødet 1992 overrakte Grænseforeningens formand, Viggo Witt-Hansen, Louis Nielsens Legat til Poul Christensen fra Sønderjysk Forening for Dianalund og omegn.
(Foto: Martina Petersen)*

Uddrag af Formandens beretning

ved amtsskolekonsulent Viggo Witt-Hansen

Det handler om danskhed –

Ingen i det 20. århundrede kan være i tvivl om Grundtvigs betydning for, hvad danskhed er. Ingen har som han skabt udtryk og begreber, som har fået et indhold for mennesker. Bliver de spurgt om danskheden, svarer de spontant ved at citere en strofe af Grundtvig.

Og da har i rigdom vi drevet det vidt,
når få har for meget og færre for lidt.

Og alligevel har han selv livet igennem ledt efter korte formuleringer. "Danskhed", siger han, "kan bedre føles end beskrives, og dog udtrykker det sig tydeligst i vort modersmål". For Grundtvig er danskhed en levende følelse, en fælles livsstil og en sproglig tradition, ikke en fast lære eller en afsluttet filosofi. Danskhed er en praksis mere end en teori. Ligesom kærlighed skal den opleves, ikke defineres. Intet enkelt menneske har betydet mere for danskhedsbegrebet eller forståelsen af det nationale end netop han – og har bidraget mere til, at der hos hele folket har dannet sig en identitet, som vi forstår noget ved.

Det er så meget mere aktuelt, fordi det jo er de samme problemer, som optager mange i dag – ikke mindst i grænselandet.

Der gælder det også: at det handler om danskhed. Det gjorde det også for Grundtvig. Det var svært at finde sin identitet – sin danske identitet. Og det er det også i dag.

Fra Sydslesvig

Landdagsvalget den 6. april 1992 vil blive husket længe – også her nord for grænsen. Det blev en stor glæde – og vist også en overraskelse for det danske mindretal selv – og heroppe delte vi glæden med vore landsmænd. Et resultat på et godt stykke over 28.000 stemmer var imponerende. Og i grunden kan vi bedst sammenfatte, hvad vi føler ved at sige: Til lykke! Karl Otto!

Vi ved, at resultatet ikke er nået uden anstrengelser. Vi ved, at mange rundt i landsdelen har slidt for sejren, og det er nok rigtigt, at det også blev en sejr for sammenholdet i den danske folkedel. Vi kunne – synes jeg – aflæse en vis respekt hos de politiske modstandere i det tyske samfund.

I Danmark har valget og sejren for Sydslesvigsk Vælgerforening vakt en

slumrende interesse, som måske nok mest blev vakt af mediernes behandling, og derfor ikke bør overvurderes. Men det glæder nu alligevel, når folk, om hvem man ved, at deres engagement i grænselandsspørgsmål er minimalt, slår én på skulderen og siger: Det klarede vi vel nok flot! Det lille vi betyder måske ikke alverden, men det burde i hvert fald betyde et nyt medlem til Grænseforeningen, hvad det gjorde i dette tilfælde.

Foreningens opgaver

Men interessen har megen sammenhæng med opgaverne. Det gælder både indadtil og udadtil. Spørgsmålet om, hvad der er Grænseforeningens opgaver i dag er så indlysende for alle som arbejder med dem – og som måske har gjort det i mange år.

Men for den brede offentlighed har det vist sig at være knap så ligetil, og det burde ikke være sådan. Jeg tror, der er brug for, at vi taler om og nævner vore konkrete og håndgribelige opgaver lidt mere, selv om klædelig beskedenhed normalt er en dyd!

I det daglige arbejde deler indsatsen sig naturligvis i driftsudgifter og anlæg. En særlig interesse samler sig om anlæg, hvor man jo skal vogte sig for at påtage sig større opgaver, end man kan løfte. Anlæg betyder altid – i hvert fald i 2. fase – øgede driftsudgifter.

Fra forårets budgetforhandlinger er der grund til at nævne *Egernførde Medborgerhus*, der oprindeligt var budgetteret til 600.000 DM, men som nu er dukket op igen, dog med et reduceret budget (på 476.752 DM). Grænseforeningen har påtaget sig at bidrage til dette projekt med 318.000 DM.

Til SdU drejer det sig især om renovering af *Hallen i Slesvig*, hvor anlægsønsket (ud over driftsbudgettet) er på 400.000 DM. De skaffes ved, at Grænseforeningen påtager sig at dække 314.000 DM og 5-mands udvalget de resterende 86.000 DM.

Dansk Centralbibliotek er traditionelt en af vore store opgaver. Det bør her nævnes, at de tyske tilskud er lidt større end sædvanligt (nemlig ca. 100.000 DM mere end forventet). Der er tale om en stigning fra 524.700 DM i 1992 til 622.760 DM i 1993. Der er en tendens til lidt øgede tyske tilskud. Bibliotekets andel af den danske stats driftsbevilling er på 4.442.500 DM. Til Studieafdelingen, som ikke modtager tyske tilskud, er bevillingen på 331.100 DM.

Vi har gennem flere år ved forskellige lejligheder beskæftiget os med *Hørnumhus*, det lejrskolested, der ligger på sydspidsen af øen Sild. Det ejes af Sydslesvigs danske Ungdomsforeninger og har igennem mange år trængt til en gennemgribende restaurering.

Grænseforeningen har gjort sin støtte på en halv mio. kroner betinget af en lignende støtte fra Kiel, og både SdU og Grænseforeningen venter i spænding på, hvorvidt Karl Otto Meyer kan få frigjort penge fra forskellige fonde.

Der er noget, der tyder på, at chancerne igen er blevet større her på det sidste, idet der må gøres noget ekstra på øen Sild, efter at militæret bliver nedskåret.

Samtidig har Ungdomsforeningerne modtaget et forslag fra et firma i Padborg til 460.000 DEM. For at dette kan realiseres, mangler der lige netop den halve million, som vi stadigvæk håber vil kunne frigøres fra Kiel. – Grænseforeningen har i øvrigt bedt SdU om at fremkomme med en redegørelse over det forventede behov for Hørnumhus, samt en vurdering af, hvorledes man har tænkt sig at organisere driften af stedet i en periode på mindst 5 år.

Hørnumhus er et dejligt sted, og det er vort håb, at vi vil kunne åbne et nyt og smukt hus inden alt for længe.

Et andet projekt, som Ungdomsforeningerne med Grænseforeningens hjælp har fået op at stå i det forløbne år, er *Roklubben i Frederiksstad*. I mange år var ønsket et bådhus ved Trenen i Svavsted, men for nogle år siden fik SdU tilbudt en meget velegnet grund i Frederiksstad til formålet, og den 30. maj kunne indvielsen finde sted af et hensigtsmæssigt og smukt hus, der nu summer af aktivitet. Dette hus har Grænseforeningen kunnet bidrage til med ikke mindre end en million kr. af midler, indsamlet gennem Det sønderjydske Lotteri.

Den danske roklub i Frederiksstad indviet 30. maj 1992. (Foto: Sydslesvigsk Pressetjeneste)

"de skal ikke blive glemt –"

Det tilkommer ikke Grænseforeningen at fremkomme med kritiske bemærkninger til den generelle politik i grænselandet. Men vi må som grænselands-engagerede og personlige venner af arbejdet syd for grænsen have lov til at holde et særlig vågent øje med, at de kulturelle tiltag i Sydslesvig, som tegner den danske profil, ikke – selv i sparetider – lider skade, men lever og fungerer på rimelige vilkår.

I det sydslesvigske landskab er man ikke blind for, at den danske sparekurs er nødvendig. Et synspunkt i mindretallet dernede har været fremsat af SSF's formand, som for et års tid siden udtalte: "Når Danmark skal spare, skal vi også spænde livremmen ind i Sydslesvig." Synspunktet var dette, at man i videst mulig omfang ønsker at dele kår med Danmark. Det ligger der i et folkefælleskab. Det er ikke bare i festlige stunder vi vil hævde, at vi har et fællesskab, hvor vi deler ondt og godt.

Alligevel har Grænseforeningen været enig i 5-mands udvalgets henvendelse til statsminister Schlüter, hvor udvalget gjorde ham opmærksom på de særlige vanskeligheder, som de danske skoler og institutioner netop nu må kæmpe med – specielt lønstigninger og inflation. Lønstigningerne er både 2 og 3 gange så store som nord for grænsen, så det er ikke svært at regne sig frem til, at tilskuddene udhules. Vilkårene er nu helt anderledes end de oprindeligt var tænkt.

Statsministeren har svaret 5-mands udvalget, at han forstår problemet. Det bør han jo også som sønderjyde. Han siger i sit brev, at han lægger vægt på, at "udgangspunktet hidtil har været, at danske organisationer i Sydslesvig bliver behandlet som danske i Danmark og ikke anderledes eller værre". Det er vi enige i, men vi kan se, at det er det, der netop ikke sker. Danskhedens vilkår bliver vitterlig dårligere – netop på grund af inflation og lønudvikling. Og da pengene skal bruges og skal slå til i det tyske samfund, opstår problemet.

På danskhedens vegne må vi sige, at det kan vi ikke være tilfreds med. 5-mands udvalget bad i juli om en forhøjelse af finanslov-tilskuddet. Det støtter vi i Grænseforeningen, for vi vil slet ikke kunne acceptere, at udviklingen fører til skolelukninger og nedskæringer i andre aktiviteter.

Levende debat i Sydslesvig

Det hænder, at det danske mindretal i Sydslesvig fremstilles som en lille sammenspist kreds af mennesker, der stiltødt og debatsky ønsker at leve en anonym og uforpligtet tilværelse i ly af bevillinger fra den danske finanslov. Det er en myte, og den er ikke sand. For det første er det jo usandt, at den er lille og blot sammenspist. Det tilbageviser jo valgtallene den ene gang efter den anden. For det andet er dens kulturengagement imponerende og langt

større og bredere, end nogen skulle tro i Danmark, og for det tredje er debatlysten bl.a. gennem indlæg, læserbreve, interviews og kronikker i Flensborg Avis så righoldig og varieret, at det må kaldes sjældent i en dansk avis. Alene i det sidste års tid har lysten til at tage del i debatten været påfaldende. Tanker og ideer flourerer. Ikke alle ideer er lige gode, men velmente. Det er ofte unge stemmer, som kommer til orde. Ofte med god begrundelse, men ikke altid med kendskab til den virkelighed, som hedder dansk folkelighed og folkelig fællesskabsfølelse, som for eksempel bærer vort grænselandsarbejde. For eksempel var det ikke nogen god ide, at støtten nordfra skal forudsætte en modydelse. Det er sikkert velment – ud fra et berigtigelses-synspunkt, men det er en ufolkelig tanke, som ikke har noget med samhørigheden at gøre. Folkefællesskabet skal ikke tilbagebetales!

Isted-løven

Et af sommerens temaer var Isted-løven. Hvert år ved denne tid dukker det op – i år med forslag fra tysk side om at føre løven tilbage til Flensborg gamle kirkegård. Jeg har haft nogle tilkendegivelser, som har spurgt: – Hvad mener Grænseforeningen? Hvorfor hører man aldrig vor stemme i den anledning? – Dertil er at sige, at vi *har* ytret os, idet Radio-avisen i juni bragte en udsendelse, hvor man gengav Kong Christian X's tale, da han i 1945 modtog løven som gave fra den amerikanske besættelsesmagt. Det var ved den lejlighed, Kongen udtalte, at nu står Isted-løven midlertidigt i Tøjhus-museets gård efter sin udlændighed siden 1865. Når tiden er inde, bør den føres tilbage som gravminde på Krigergraven i Flensborg, hvor den rettelig hører hjemme, og hvorfra den blev stjålet.

I en samtale tog jeg udgangspunkt heri og gav til kende, at det jo ikke er en af vore store sager eller afgørende spørgsmål i Grænseforeningen. Men vi ser meget gerne, at der bringes orden i begreberne igen, og vi mener, at tiden nu snart er inde, for at bruge Kongens ord.

Vi vil hilse med glæde, når man fra tysk side vil tage imod den berømme-lige løve, og vi forstår ikke Flensborg By's betænkeligheder. Det er en svunden tids modsætning, man har gravet op af jorden – og nutidens generation kan i Danmark ikke identificere sig med sagen i alvor – og slet ikke som et problem. Men naturligvis kan vi vente!

Jeg begyndte med nogle tanker om danskheden, den danske fællesfølelse, som jeg synes er svækket i disse år. Vi har for få år siden været stillet over for spørgsmålet: Er vi et folk – eller er vi blevet blot en befolkning?

Jeg mener, at for Grænseforeningen er det naturligt, at vi giver et bud og et svar på disse spørgsmål. Vi kan dårligt lade være.

Viggo Witt-Hansen

Årets gang i Grænseforeningen

ved direktør Niels Henriksen

Mere oplysning om Grænseforeningen

I januar måned skrev Grænseforeningen ud til alle sine tilsluttede foreninger og tilbød disse at være med i en kampagne, som skulle løbe af stablen i april, og hvis formål var at øge kendskabet til Grænseforeningen og samtidig forsøge at hverve nye medlemmer.

[illegible]

Af 165 foreninger rekvirerede 43 materiale fra hovedforeningen, medens andre foreninger benyttede sig af lejligheden til selv at gøre et fremstød med egne materialer.

I april måned løb kampagnen af stablen med annoncer i landets førende dagblade og med artikler, skrevet af engagerede hovedstyrelsesmedlemmer og andre aktive medlemmer af foreningen. Det blev til mange påvirkninger af alle, som i forvejen ikke kendte vor forening. Det var med forsæt, at april måned blev valgt til kampagnen, idet der i forvejen var fokus på Grænselandet: Den 25. marts havde dronning Margrethe været med til at åbne en Bertel Thorvaldsen-udstilling i Slesvig, den 5. april var der Landdagsvalg syd for grænsen med et utroligt smukt resultat for det danske mindretals parti SSW, den 18. april åbnedes det nye informationscenter på Dybbøl Banke, og endelig den 23. april blev der afholdt Dybbøldag.

De lokalforeninger, der var aktivt engagerede i kampagnen, opnåede også flotte resultater: For eksempel fik Grænseforeningen i Kolding 54 nye medlemmer, og i Dianalund blev der indmeldt 40!

Orientering i Estland

I begyndelsen af maj afholdtes der i Narva, en by i det nordøstlige Estland, en konference omkring de alvorlige nationale problemer, som Estland slås med efter landets uafhængighedserklæring. Undertegnede var inviteret til at

redegøre for den fredelige udvikling mellem de to nationer i det dansk/tyske grænseland, som har fundet sted, begyndende med folkeafstemningerne i 1920 og med foreløbig kulmination i Slesvig-Holstens grundlov af 1. august 1990.

Oplysningsudvalgets møder

I løbet af foråret afholdt Oplysningsudvalget, under ledelse af dets formand, Ib Ansgar Jensen, Esbjerg, syv møder over hele landet med deltagelse af lokalforeningernes bestyrelser og med det formål at udveksle synspunkter og ideer. Foruden Ib Ansgar Jensen var organisationskonsulent Johan Herold med både ved tilrettelæggningen og ved afholdelsen af møderne.

Regentparrets Sølvbryllup

Ved det kongelige sølvbryllup den 10. juni overrakte Grænseforeningen som gave et dejligt landskabsbillede fra Bornholm, malt af Sophie B. Jensen fra Flensborg.

Grænselandsuge

I forbindelse med De sydslesvigske Årsmøder 12.-14. juni afholdt Grænseforeningen igen i år på Løgumkloster Refugium en uge med grænselandsbetonede emner, og deltagelse i årsmøderne var en central del heri.

Folkemøde

Traditionen tro afholdtes der den 4. søndag i august folkemøde på Ejer Bavneshøj, arrangeret af Grænseforeningen for Skanderborg og Omegn. I år var det den 23. august, og mødet druknede næsten i regn. Årets talere var Dieter Lenz, der er videnskabelig assistent ved SSW's landdagsfraktion i Kiel, og arbejdsminister Knud Erik Kirkegaard.

Det sønderjydske Lotteri

"Det sønderjydske Lotteri" blev igen i år afholdt i sommermånederne juli til september. Resultatet blev fint, og lotterioverskuddet på godt 1.5 mio. kr. vil ubeskåret gå til danske kulturelle formål i Sydslesvig.

Fælleskursus for Sydslesvigsk Forening og Grænseforeningen

I dagene 4.-6. september afholdtes der på Jaruplund Højskole lige uden for Flensborg, et fælles grænselandskursus med deltagere fra de to foreninger på

begge sider af grænsen. Selv om der kun var plads til 25 deltagere fra Grænseforeningen, havde der meldt sig næsten 100! Det medfører, at et dubleringskursus er planlagt for foråret 1993.

Sendemandsmødet 1992

På årets sendemandsmøde på Nyborg Strand 24. og 25. oktober blev Grænseforeningens formand, amtsskolekonsulent Viggo Witt-Hansen, genvalgt for en to-årig periode.

*Grænseforeningens formand, Viggo Witt-Hansen, glædede sig over at kunne tildele en kulturpersonlighed som Sophie B. Jensen Grænseforeningens kulturpris på 15.000 kr.
(Foto: Martina Petersen)*

Maleren Sophie B. Jensen fra Flensborg modtog Grænseforeningens Kulturpris på kr. 15.000, og Louis Nielsens Legat, der hvert år uddeles til en lokalforening i anerkendelse af veludført arbejde, blev tildelt Grænseforeningen for Dianalund og Stenlille og modtaget af denne forenings formand, overlærer Poul Christensen, Dianalund.

Beretning og regnskab blev godkendt. Af regnskabet fremgår bl.a., at Grænseforeningen har modtaget arvemidler for ikke mindre end 2.7 mio. kr. Der er her tale om en betydelig konsolidering, som gør os godt rustede til at løse fremtidige opgaver i Grænselandet.

Niels Henriksen
14.11.1992

Hverdagen har holdt sit indtog efter et fantastisk valg for SSV

Slesvig-Holsten 1992

Et politisk tilbageblik

ved pressesekretær Bernd Engelbrecht, Sydslesvigsk Pressetjeneste.

Flot valg

Der er ingen i Danmark, der ikke ved det, og alligevel skal det nævnes igen og igen: Ved delstatsvalget, landdagsvalget, i Slesvig-Holsten den 5. april i år fik de danske sydslesvigere og de nationale friseres parti, Sydslesvigsk Vælgerforening, SSV, 28.245 stemmer svarende til en samlet stemmeandel på 1,9 %. Det var det bedste resultat for det danske parti i mands minde. Eftersom man i partiet havde satset på at runde de 23.000 stemmer ikke mindst ved at slå på det regionale, var resultatet den 5. april om aftenen slående, overraskende, ja overvældende for alle danske sydslesvigere – men især for SSV's kandidater og mange hjælpere. En meget stor del af fremgangen kom fra Rendsborg-Egernførde-hjørnet. Der manglede for øvrigt kun 1.500 SSV-stemmer i at få mandat nr. 2. Næste på listen er Dieter Lenz, Flensborg, landdagsmand Karl Otto Meyers videnskabelige assistent.

Malurt i bageret

Malurten ved dette landdagsvalg var, at seks højreradikale DVUere holdt deres indtog i Landdagen, hvor de gennem fremsendelsen af det ene andragende efter det andet søgte – og søger – at blokere landdagsarbejdet. Mens de andre politiske partier i Landdagen (socialdemokraterne (SPD), de konservative (CDU) og de liberale (FDP) søgte at tie DVUerne ihjel, satte SSVs landdagsmand sig for at tage deres slagord op og argumentere imod dem for at få DVUernes vælgere til at se, hvor uholdbart deres valgte repræsentanter tår sig. At overbevise DVUs landdagsmedlemmer har selv ikke SSV-manden forseglet. Det er heller ikke muligt.

SSV-landdagsmand Karl Otto Meyer, Skovlund, har supertravlt for tiden: "Mindretallene i Tyskland skal sikres i den nye tyske grundlov!"

Hverdag

Dermed indhentede hverdagen hurtigt politikken i Sydslesvig og Holsten. Mens SSV – måske lidt kåd oven på det fine valgresultat – på mindretalsplan klandrede Sydslesvigsk Forening (SSF) for, at dets medlemstal ikke var i overensstemmelse med partiets fremgang, og SSF replicerede, at medlems-tallene for både SSF og SSV godtnok var dalende, men at SSFs aktivitetstal også meldte om fornyet stigning, så havde SSV i Landdagen i Kiel helt andre problemer at slås med. I første omgang så det ud, som om SSVs ene parlamentariker skulle falde helt af vognen, idet SPD-ministerpræsident Björn Engholm – nu også formand for SPD i hele Tyskland – havde en vision om en mulighed for en koalition med FDP i Bonn efter næste forbundsdagsvalg, og i den forbindelse ville en alt for venlig omgang med SSV-landdagsmanden kunne anses for upassende. FDP og SSV har aldrig været de bedste venner.

Aftale

Men eftersom valgresultatet nu engang var så knebent, at SPD regerede med 45 mandater og dermed én stemmes flertal i Kiel, og FDP jo altså er regeringsparti sammen med CDU i Bonn og dermed muligvis ret så forpligtet overfor CDU, valgte Engholm alligevel at snakke nærmere med Karl Otto Meyer. Ikke om en koalition, men om et snævert samarbejde gående ud på, at regeringen holdt SSV orienteret om sine intentioner, mod at Karl Otto Meyer så meldte tilbage, om hvorvidt han kunne støtte landsregeringen i den pågældende sag eller ej. Derudfra kunne SPD-landdagsgruppen så drage sine forholdsregler: Kalde alle mand til landdagsmøde eller nøjes med mindre, fordi man vidste, hvordan SSVeren ville stemme. Ordningen fungerer tilfredsstillende.

Artikel 5

Tilfredsstillende – på landsplan – fungerer også den nyvedtagne artikel 5 i Landessatzung, en slags delstats-grundlov. Den taler om at værne om og støt-te det danske og det frisiske mindretal, og den forpligter også amter og kommuner.

Men disse er ikke flinke til at efterkomme forpligtelsen. Værst er det de steder, hvor SSV ingen kommunale repræsentanter har i byrådet. Og det er naturligvis penge, det drejer sig om. Penge til kulturelt arbejde, til børnehaver, skoler og meget andet. De steder, hvor man ikke er positivt indstillet overfor danskheden, henviser man til pengemangel, og at ydelserne til den danske folkedel er frivillige. Andre steder er man mere åben overfor den danske folkedel, og der er problemerne mindre.

Sikre rettigheder

Affødt af Tysklands genforening aktiveredes den passus i den endnu gældende forbundsrepublikanske grundlov, der sagde, at med genforeningen skal der vedtages en ny grundlov af hele folket. En forfatningskommission har forlængst begyndt arbejdet, og fra Slesvig-Holsten har man nedsat en "ledsagende kommission", og her er det SSV-landdagsmanden, der er formand.

Fra mindretallets side – men også fra anden side – har man sendt forslag om at sikre mindretallenes rettigheder i den nye tyske grundlov. Hidtil er det dog kun mundet ud i en formulering som, at "staten anerkender mindretallene".

Det er SSV og SSF plus andre mindretals-organisationer ingenlunde tilfreds med. Fra det danske mindretal, de nationale friseres, sobernes og sinti & romas (sigøjnernes) side ønsker man en formulering magen til den i Slesvig-Holstens, Brandenburgs og Sachsens forfatninger gående ud på, at staten værner om og støtter mindretallene.

Det er nu

Det er i de sidste måneder af 1992, forfatningskommissionen i Bonn skal påvirkedes massivt i den rigtige retning, hvad mindretals-beskyttelse angår, og det er en opgave for hele det danske mindretal og alle de andre mindretal i Tyskland. For med årets udgang indstiller kommissionen rent faktisk sit virke, og så er der små tre måneder til redaktionel aktivitet. Med udgangen af marts 1993 skal det færdige grundlovsudkast foreligge.

Bud efter SSV

Men i SSV har man også andet at se til. Der er nemlig bud efter SSV fra alle mulige foreninger, organisationer og institutioner i hele Slesvig-Holsten. I den forbindelse er det en god hjælp for SSV og landdagsmanden, at landsformand Wilhelm Klüver er gået på pension som skoleleder og er flyttet til Flensborg. Her er han tættere på SSVs Landssekretariat – og nu kan også han være mere udfarende. Derudover er landdagsmandens videnskabelige assistenter Dieter Lenz og Raning Krueger myreflitte til opsøgende aktivitet, ligesom de fleste i SSVs landsstyrelse også er

SSV-landsformand Wilhelm Klüver; tidligere skoleleder i Læk, nu pensionist i Flensborg, har nu endnu bedre tid til udfarende aktivitet.

det. Randy Lehmann, Karl Otto Meyers relativt nyansatte pressemedarbejder, er et plus for landdagsfraktionens PR-aktiviteter.

Udvalgsmøder åbne

Hvad udvalgsarbejdet i Landdagen i Kiel angår, er det positivt – og for danske forhold bemærkelsesværdigt – at principielt alle udvalgsmøder er offentlige. Det betyder, at Karl Otto Meyer selv ikke mere skal haste til og fra halve udvalgsmøder, men kan sende sine medarbejdere, så de løbende kan orientere ham om, hvad der sker, og kan hente ham til bestemte møder på tidspunkter, hvor han skal blande sig i form af indlæg hhv. afstemning.

Sydslesvigsk Pressetjeneste,
Flensborg, den 29. oktober 1992

Billedfortegnelse

Coloradobillen 1950: S. 8
Den Slesvigske Samlings billedarkiv, Flensborg: S. 8, 9, 15
Flensborg Avis: S. 13, 27
Flaskehalsen 1987: S. 25
Front og Bro: S. 17
Også en Avis, Journalisthøjskolen, Århus 1986: S. 34
Treklang: S. 20, 21, 22, 23, 29, 30, 33
Æ Rummelpott 1975: S. 18
Året, der gik. SdU 1971: S. 24

Grænseforeningens formål er at virke til støtte for danskheden i grænselandet, særligt syd for grænsen, samt at styrke og udbrede kendskabet til grænselandets forhold.